

# MOTÝLI ORLICKÝCH HOR A PODORLICKA (LEPIDOPTERA) – XIV.

## Moths (Lepidoptera) of the Orlické hory Mts. and their foothills – XIV.

Miroslav ROTTER

Kvasiny čp. 119, 517 02.Kvasiny

Klíčová slova: *Lepidoptera*, Orlické hory, Podorlicko, faunistika

### Úvod

V článku jsou uvedeny nálezy 12 druhů motýlí fauny, dosud neuváděných v minulých číslech Motýlů Orlických hor a Podorlicka. Motýli jsou lokální, vzácné či jinak zajímavé. Práce navazuje na sérii článků entomologických výzkumů uvedeného regionu. Sledovaná oblast Orlických hor a Podorlicka je vymezena v práci Rotter & Kačírek (1984), následující články byly vydávány v minulých letech (viz Rotter & Kačírek, 1988 a další). V celé serii je uplatněna jednotná nomenklatura dle Katalogu motýlů České a Slovenské republiky (Liška 1998).

### Materiál a metodika

Dokladové exempláře jsou uloženy ve sbírce autora, u čeledi *Nepticulidae* jsou to prázdné miny. Lov jedinců se zajišťoval všemi dostupnými prostředky včetně sběru housenek a jejich laboratorním dopěstováním.

Přehled determinátorů a sběratelů:

Antonín Kačírek, Solnice  
Jaroslav Máslo /+/, Dolní Radechová  
MHK – Muzeum Východních Čech  
Miroslav Rotter, Kvasiny  
Jan Soldát /+/, Praha  
Jan Sitek, Frýdek-Místek

Přehled biotopů s nálezy nových druhů:

Olešnice u Rychnova nad Kněžnou, okraje dubovoborových lesů na vátých pískách	čtverec 5862	277 m n.m.
Běstviný – Halín, lesní rybník	čtverec 5662	302 m n.m.
Kvasiny, kulturní lesostep: sady, ovocné, zeleninové a okrasné zahrady podél vodního toku řeky Bělé	čtverec 5763	350 m n.m.
Dolní Radechová, břehy rybníka Jáma	čtverec 5562	359 m n.m.
Skuhrov nad Bělou – Klapavec, okraje a paseky převážně jehličnatého lesa	čtverec 5763	400 m n.m.
Orlické hory – Kačerov, loučka u rybníka	čtverec 5764	620 m n.m.

## Výsledky a diskuse

### Čeleď Nepticulidae

*Ectoedemia minimella* (Zetterstedt, 1839) – Kvasiny, 25.9.2009, prázdná mina na *Betula pubescens* leg., coll. et det. Rotter. Montánní až submontánní druh, v Čechách je uváděn např. z Děčínska (ČERNÝ, 2001). Mina byla nalezena na levém skalnatém a zastíněném břehu řeky Bělá v podrostu stromů a keřů se severní expozicí. Determinace miny dle JOHANSON & kol (1990) a LAŠTŮVKA (1997).

### Čeleď Gracillariidae

*Phyllocnistis labyrinthella* (Bjerkander, 1790) – Olešnice u Rychnova nad Kněžnou – 20.8.1996 – 1 larva, 11.8.2000 – 1 ex., leg., coll. et det. Rotter. Zástupce drobné podčeledi *Phyllocnistinae*, kde všechny tři druhy jsou si habituelně dosti podobné. Housenky mají redukované nohy, žijí v listech živných rostlin, a vytváří epidermální miny v horní nebo dolní části listu. Prázdná mina se podobá stopě po slimákově. Kokon bývá pod ohnutým koncem listu *Populus tremula*.

### Čeleď Gelechiidae

*Syncopacma larseniella* (Gozmány, 1957) – Kačerov, 12.8.1996 – 1 ex., 7.8.1996 – 1 ex., leg. et coll. Rotter, det. Sítek, dle genitálií. Významný nález tohoto severo-západoevropského druhu, známého z několika lokalit v Německu, Rakousku a Polsku. Z Čech ho uvádí např. VÁVRA et al. (1996) z biotopu Hradčanské rybníky a z okolí Rokycan ELSNER et al. (1999). Housenka žije na listech *Lotus uliginosus* a snad i *L. corniculatus*.

*Anacampsis obscurella* (Den. & Schiff., 1775) – Olešnice u Rychnova nad Kněžnou – 27.4.2004 – 1 housenka na *Sorbus*, imago dopěstováno 13.5.2004, leg., coll. et det. Rotter. Makadlovka se vyskytuje převážně v nížinách na teplých až xerothermních okrajích lesů, pasek, křovin, lesostepí, hojněji na vápencích. Jako další živné rostliny uvádí ELSNER et al. (1999) *Salix*, *Cerasus avium* a *vulgaris*, *Cotoneaster intererimus*, *Crataegus laevigata*, *Prunus domestica* a *spinosa*.

### Čeleď Tortricidae

*Endothenia gentianaeana* (Hübner, 1799) – Kvasiny – 24.10.2009 – 7 housenek v plodech *Dipsacus silvester*, 4.2.2010 – 1 ♀, 7.2.2010 – 1 ♂, 9.2.2010 – 1 ♀, 12.2.2010 – 1 ♂, leg., det., et coll. Rotter. Palearktický druh obaleče otevřených biotopů nižších až středních poloh. Z Čech ho uvádí např. Sterneck & Zimmermann (1933). Housenky lze nalézt také v plodech *Plantago media*, *Gentiana acaulis* a *germanica*, *Euphrasia*, *Anchusa* a *Dianthus*.

### Čeleď Pyralidae

*Herculia rubidalis* (Den. & Schiff., 1775) – jako nový druh pro Čechy – již uvedeno Faunistic records from the Czech republic – 280 (ROTTER, 2009).

*Ostrinia palustralis* (Hübner, 1796) – Běstviný – Halín – 17.6.1992 – 1 ex., leg. et coll. Hrnčíř, revid. et det. Maršík. Nápadný druh mokřadních ekosystémů. První nález v Čechách je ze Stráže nad Ralskem (LIŠKA & SKYVA, 1991), z Hradecka v lokalitě Na Plachtě (MIKÁT & MARŠÍK, 1999), Housenka se vyvíjí v oddencích a stoncích *Rumex hydrolapathum* a *R. aquaticus*.

### Čeleď Geometridae

*Scopula nemoraria* (Hübner, 1799) – Kvasiny, 14.6.2004 – 1 ex., leg., coll., et det.

Rotter. Lokální druh lesních pasek a okrajů listnatých lesů. Je znám z Čech (STERNECK, 1929) i z Moravy (SKALA, 1944). Housenka je polyfágní na mnoha bylinách (*Hypericum perforatum*, *H. vulgare*, *Scrophularia nodosa*, *Plantago*, *Taraxacum* aj.)

#### Čeleď Noctuidae

*Chilodes maritimus* (Tauscher, 1806) – Dolní Radechová – 31.7.1979 – 1 ex., 8.6. 1998 – 1 ex, leg. MÁSLA, det. et coll. MHK. Eurosibiřský druh, rozšířený téměř v celé Evropě, v Čechách nehojný. Z Hradecka ho rovněž uvádí MIKÁT & MARŠÍK, (1999). Vyskytuje se jako mokřadní druh v pobřeží vodních toků, rybníků, rákosin, mokřadů a slatin. Housenka žije ve stéblech *Phragmites communis*.

*Xanthia ocellaris* (Borkhausen, 1792) – Kvasiny – 8.10.2009 – 1 ex., leg., coll. et det. Rotter. Lokální druh vlhčích lokalit: údolní louky, topolové plantáže, břehové porosty řek, rybníků a jezer. Z Čech je znám např. z mokřadů Černiš u Českých Budějovic (JAROŠ & SPITZER, 1999), z východních Čech ho uvádí MIKÁT & MARŠÍK (1997). Housenka žije zprvu v jehnědách různých druhů topolů (*Populus* spp.), později na nízkých bylinách.

*Apamea illyria* (Freyer, 1846) – Kvasiny – 6.7.1979 – 1 ex., leg., coll. et det. Rotter. Lokální graminikolní lesní druh, vázaný především na přirozené bučiny a smíšené horské lesy. V Čechách ho uvádí z Jizerských hor KRAMPL & MAREK (2003), z Česko-moravské vrchoviny ŠUMPICH et al. (1999) a ŠUMPICH (2001). Housenka je vázána na lesní trávy (*Dactylis*, *Calamagrotis*, *Milium* aj.). Zajímavý nález z biotopu se 350 metry nadmořské výšky.

*Orgyia recens* (Hübner, 1819) – Skuhrov nad Bělou – Klapavec – 28.7.1970 – 1 housenka na *Vaccinium myrtillus*, 20.8.1970 – 1 imago – bezkřídla ♀, leg. et coll. Rotter, det. Soldát +/- Lokální druh štetcoňe, habituelně velmi podobného s příbuzným *O. antiqua*. STERNECK (1929) ho uvádí z okolí Hradce Králové.

Poznámka: Některé nálezy staršího data byly determinovány teprve nedávno při revizi dosud nezařazených druhů.

#### Závěr

Práce uvádí 12 nových druhů motýlů fauny Orlických hor a Podorlicka. Všechny druhy lze hodnotit jako vzácné, lokální nebo jinak zajímavé pro tento region. Celkový stav motýlí fauny je s tímto příspěvkem 1759 druhů.

#### Summary

My report states 12 species of moth fauna of the Orlické hory Mts. and their foot-hills (Northeastern Bohemia). All species can be evaluated as scarce, significant or interesting in this region. Total number with this addition of butterfly and moth fauna is 1759 species.

#### Literatura

- BUSZKO J. & Nowacki J. (eds.) 2000: The Lepidoptera of Poland. A. distributional Checklist. *Polish Entomological Monographs*, 1: 1–178.
- ČERNÝ J., 2001: Příspěvek k faunistice čeledi *Nepticulidae* (Lepidoptera) Děčínska – 3. část. Zur Faunistik der Familie *Nepticulidae* (Lepidoptera) der Umgebung Děčín – 3. Teil. *Klapalekiana* 37: 153–165.
- ELSNER G. et al., 1999: Die Palpenmotten (Lepidoptera, Gelechiidae), *Mitteleuropas Bratislava: 208 pp.*
- ELSNER V., GOTTWALD A., JANOVSKÝ M., KOPEČEK F., 1997: Motýli jihovýchodní Moravy, 4. Díl. The Lepidoptera of Southeastern Moravia, 4 the part. *Sborník Přírodovědeckého Klubu v Uherském Hradišti, Suppl. 2: 1–52 in Czech, English summary.*

- JAROŠ J. & SPITZER K., 1999: Monitorování populací nočních motýlů (*Lepidoptera*) v Jižních Čechách. The monitoring of moth populations (*Lepidoptera*) of the Černiš wetland in South Bohemia. *Sborník Jihočeského Muzea v Českých Budějovicích, přírodní vědy* 39: 59–62.
- JOHANSON R. et al., 1990: The *Nepticulidae* and *Opostegidae* (*Lepidoptera*) of North West Europe. *Fauna Entomol. Scand.*, 23: 1–739.
- KRAMPL F. & MAREK J., 2003: Faunisticky významné nálezy motýlů v Jizerských horách, Česká republika, v letech 1993–2003 a ekologicko-geografické poznámky k rozšíření některých druhů. *Sborník Severočeského Muzea, Přírodní vědy, Liberec* 23: 127–174.
- LAŠTŮVKA A. & LAŠTŮVKA Z., 1997: *Nepticulidae* Miteuropas (*Lepidoptera*). *Konvoj Brno*: 229 pp.
- LIŠKA J. & SKYVA J., 1971: Faunistic Records from Czechoslovakia (*Lepidoptera*): *Prodoxidae*, *Tineidae*, *Heliodinidae*, *Pyralidae*. *Acta Entomologica Bohemoslovaca* 88: 272.
- LIŠKA Z. ed., 1998: Seznam motýlů České a Slovenské republiky. Checklist of *Lepidoptera* of the Czech and Slovak Republics. (*Insecta, Lepidoptera*) *Konvoj, Brno*: 117 pp.
- MIKÁT M. & MARŠÍK L., 1999: Příspěvek k poznání fauny motýlů (*Lepidoptera*) navrhovaného chráněného území „Na Plachtě“ v Hradci Králové. A contribution of the knowledge of fauna butterflies (*Lepidoptera*) of protected area „Na Plachtě“ Hradec Králové, Czech republic. *Acta Muzei Reginaehradecensis, S.A.* 25: 163–192.
- NOVÁK I. & LIŠKA J. eds., 1997: Katalog motýlů (*Lepidoptera*) Čech. Katalog der Falter (*Lepidoptera*) Böhmen. Catalogue of the Bohemian *Lepidoptera*. *Klapalekiana* 33: 1–159. In Czech and German, English introduction.
- NUSS M., SPEIDEL W. & SEGERER A., 2007: Fauna Europaea: *Pyraloidea*. In: Karlsholt O. & Nieuwerkerken E. van eds: *Fauna Europea: Lepidoptera*, Moths Fauna Europaea, Version 1, (3), online at. <http://www.faunaeur.org>. as of 19 April 2007.
- ROTTER M. & KAČÍREK A., 1984: Motýli Orlických hor a Podorlicka (*Lepidoptera, Noctuidae*). (*Lepidoptera, Noctuidae*) der Adlergebirge und der Adler – Vorgebirge. *Acta Muzei Reginaehradecensis, serie A, s. a., vědy přírodní XXI*: 69–75.
- ROTTER M. & KAČÍREK A., 1993: Motýli Orlických hor a Podorlicka – III. Butterflies of the Orlické hory Mts, and their foothills – III. *Český ústav ochrany přírody, Pardubice, Práce a studie I*: 34–48.
- ROTTER M., 1995: Motýli Orlických hor a Podorlicka (*Lepidoptera*) – IV. Butterflies of the Orlické hory Mts, and their foothills (*Lepidoptera*) – Butterflies of the Orlické hory Mts, and their foothill IV. *Východočeský sborník přírodovědný Práce a studie, Pardubice, 3*: 65–80.
- Další články: 1996 – V: 85–96, 1997 – VI: 127–140, 1999 – VII: 115–123, 2000 – III: 259–265, 2002 – IX: 311–316, 2005 – X: 153–162, 2006 – XI: 219–225, 2008 – XII: 305–307, 2009 – XIII: 153–156.
- ROTTER M., 2009: Faunistic records from the Czech Republic – 280 – *Pyralidae*. *Klapalekiana* 45: 202.
- SKALA H., 1912–1913: Die Lepidopterenfauna Mährens. *Verh Naturforsch Ver. Brünn*, 50: 1912: 63–249, 1913: 115–377.
- SLAMKA F., 1997: Die Zünslerartigen (*Pyraloidea*) Mitteleuropas, *František Slamka, Bratislava*, 112 pp.
- SKALA H., 1939: Miner in deutschen Landen. *Zeitschrift Österreich. Entomolog Ver.*, 24: 27–30, 43–45, 62–64, 91–95, 111–112, 125–128, 138–144, 149–152.

- SOFFNER J., 1960: Schmetterlinge aus dem Riesengebirge. *Zeitschr. Wien, Entomol. Gesellschaft*, 45: 70–91.
- STERNECK L., 1929: Prodomus der Schmetterlingsfauna Böhmens, *Karlsbad*: 297 pp.
- STERNECK L. & ZIMMERMANN F., 1933: Die Kleinschmetterlingsfauna Böhmens. *Selbstverlag Karlsbad*: 168 pp.
- ŠUMPICH L. et al., 1999?: Některé zajímavé nálezy motýlů (*Lepidoptera*) na Českomoravské vrchovině III. *Vlastivědný sborník Vysočiny, oddíl přír. věd., Jihlava 14*: 177–281.
- ŠUMPICH J., 2001: Motýli lesního komplexu Strážičtí na Českomoravské vrchovině (*Lepidoptera*). *Vlastivědný sborník Vysočiny, oddíl přír. věd., Jihlava 13*: 287 – 291.
- ŠUMPICH J., LIŠKA J., JAKEŠ O., ŠITEK J., SKYVA J., FEIK V., MAREK J., VÁVRA J., LAŠTŮVKA Z., VÍTEK P., BARTAS R., ČELECHOVSKÝ A., DOBROVSKÝ J., DVOŘÁK J., MARŠÍK M., ŠAFÁŘ J., VODRLIND B., ŽEMLIČKA M., DVOŘÁK M., HULA V., 2009: Faunistic records from the Czech Republic – 287. *Lepidoptera: Nepticulidae, Tineidae, Gracillariidae, Yponomeutidae, Oecophoridae, Elachistidae, Coleophoridae, Blastobasidae, Gelechiidae, Cossidae, Tortricidae, Epermeniidae, Pyralidae, Crambidae, Noctuidae, Geometridae, Nolidae, Lymantriidae. Klapalekiana 45*: 267–279.
- VÁVRA V. et al., 1996: Motýlí fauna přírodní rezervace Hradčanské rybníky u Mimoňě (*Lepidoptera*). Lepidopteran fauna of the natura rezerve Hradčanské rybníky near Mimoň (*Lepidoptera*). *Klapalekiana 32*: 89–121.
- WICHRA J., 1965: Další nálezy vzácných *Lepidopter* v Československu, Doplnky prodromů Čech a Slovenska, seznamu Moravy. *Zpr. Společ. Entomol. ČSAV 1–2*: 5–11 (in Czech).

Došlo: 3. 9. 2010

